

Errebolta 'basamortu berdean'

GUAYANA FRANTZIARRA. Azken asteotan istiluak izan dira, sektore independentista eta ezkertiarren protesten ondorioz. Guayanako herritarrek kudeaketa eta egituraketa modu berriak aldarrikatu dituzte Parisen aurrean

Ander Fadda | DONOSTIA

Azaroako azken asteetan, greba orokorra egin zen Guayana Frantziarrean, hainbat hautetsik, ezkerreko talde batzuek eta UTG sindikatuak osaturiko Guayana Askatzeko Batzordeak deituta. Grebak oihartzun handia izan zuen, eta Justiziako funtzionarioek ere parte hartu zuten.

Grebaren bitartez, besteak beste, Itsasoz Bestaldeko Lurraldeetarako Estatu idazkari Christian Paulekin berehalaxe negoziatzeko eskatu zuten. Negoziazioen oinarritzat Batzordeak landutako dokumentua hartzea nahi zuten: dokumentu horretan, Guayanaren erakundeak aldatzea proposatu dute, autonomia lortze aldera.

Manifestazioetan 5.000 lagun baino gehiago bildu ziren, eta CRS eta jendarmeak oldartu egin zitzaizkien. Manifestariak molotov koktekin erantzun zuten, bai eta armekin ere. Bost polizia larri zauritu ziren, su armaz.

Istiluak azkenaldiko garapeneraren ondorioak dira. Azken bost urteotan, Guayanako hirietan hainbat greba orokor egin dituzte alderdi politikoek, sindikatuak eta bestelako taldeek antolatuz, herritarren egoera sozial eta ekonomiko larria salatzen. 1997an, Estatuak geldiarazi egin zituen UTG sindikatuak (Guayanako Langileen Batasuna), MODESek (Deskolonizazio eta Gizarte Askapenerako Mugimendua) eta PNPGk (Guayanako Herri Alderdi Nazionala) pixkanaka Guayanaren independentzia preparamatzeko landutako ekimenak.

Prefetak, ordea, zapalduz deuseztatu nahi izan zituen ekimenak. Hori guztiak manifestazioak oso gogor zapaldu zituzten, militante politiko eta sindikalak atxilotu egin zituzten eta Martinika uhartera erbesteratu —gizartearen presioaren ondorioz, handik aste batzuetara aske utzi zituzten—, Cayenne hiriburua indarrez hartu zuten.

«Ordezkatze bidezko genozidioa»

Herritar asko eta asko oso egoera ekonomiko larrian daude, eta arazoak eta tirabirak gero eta latzagoak dira. Ekonomiari hiru oinarri ditu: zerbitzuak, administrazio arloa eta merkataritzako inportazioak. Urte haueetan guztietan, hirugarren sektorea ikaragarri handitu da. 50.000 haur ez daude eskola-

EGUNKARIA

Ezkerrean, Guayana Frantziarreko Administrazioaren zatia den Cayenneko Udala. Eskuinean, hiriburuko merkatu bat.

tuak. Soldata onek erakarririk, frantses teknikari eta profesional gazte asko koloniar iritsi dira. Horrek «ordezkatzeko bidezko genozidioa» eragin du, independentisten arabera.

Militarren menpe

Gaur egun, Frantziak sekulako indar militarrik ditu Guayanen. Atzerriko Legioak basea zaintzen du, eta patruila lanak egiten ditu Maroni ibaian —Surinamgo mugan—, legez kanpoko etorkinak kontrolatzeko. Hori da, behintzat, bertsio ofiziala. Guayanako ezkerreko taldeen ustez, ordea, beste asmo

EGOERA SOZIALA

Lanpostu gehienak teknikari frantsesentzat dira Guayanen. 50.000 haur ez daude eskolaturik

KOLONIZAZIOA

70eko urteetan Plan Berdea bultzatu zuen Parisek, Asiako herritarrek Guayanara eramateko

batzuk badaude oihanean frantses militarrek egotearen atzean. Cayenneko bazter auzo pobreetan, istiluen kontrako jendarme eskudroiak ibiltzen dira; metropolitik iristen dira, sei hiletik behin txandakaturik.

70eko urtean erdialdean, Plan Berdea izeneko kolonizazio egitasmo ospetsuaren bitartez, Guayanara *hmong* familiak bidaltzea erabaki zuen Frantziak, Asiatik *basamortu berdera*. Guayanako herriak gogor egin zion, eta, horri esker, Laosko 500 iheslari bakarrik iritsi ziren —Indotxina eta Vietnamgo gerran frantses eta estatubatua-

rrekin batean arituak—. 80ko urtean hasieran, berriaz, milaka haitiar eta surinamdar babestu ziren Guayanen, beren gobernuen zapalkuntzatik ihesi.

EDDY HARDJOPAWIRO | UTG GUAYANAKO LANGILEEN BATASUNA SINDIKATUKO KOMUNIKAZIO ARDURADUNA

«Gaur indarrean den departamendu estatutuak ez du balio Guayana garatzeko»

A.F. | DONOSTIA

Eddy Hardjopawiro UTG sindikatu independentistako zuzendaritzako kidea da. Hardjopawirok kolonialismo frantziarraren ondorioak salatu ditu eta beste egituraketa mota bat aldarrikatu du Guayanarentzat.

■ Azaro bukaeran tirabirak eta istiluak izan eta gero, zer gertatzen ari da orain Guayanen?

Zapalkuntza handitu egin da. Hamabost egun baino gehiago eman dituzte jendarmeei Cayennen, ibilgailu, tanketa eta arma guztiekin. Zergen etxea hartu zutenean, zenbait militante zauritu zituzten,

atxilotu eta polizi etxean jo zituzten.

Azaroaren 30ean, bertan behera utzi genituen mobilizazioak, berri on bat jaso bainu: Itsasoz Bestaldeko Lurraldeetarako Estatu idazkariak iragarri zuen Guayanara etorriko dela urtarilaren hasieran, guk eztabaidatu nahi dugun proiektu politiko eta soziala, Garapenerako Ituna, eztabaidatzeko. Lehen-dabiziko aldiz, modu ofizialean onartu dute hori dela kontuan hartu beharreko dokumentu zilegizko bakarra, eta hori arrunt garrantzitsua da guretzat.

■ Zein dira Garapenerako Itunaren ildo nagusiak?

Dokumentu horretan, auto-

nomiaren alde egiten da. Izan ere, Frantziak Guayana kudeatzeko duen moduaren aldean, bestelako filosofia bat du: 30 urterako aurreikuspenak eginez, kudeatzeko autonomia izatea, luzera begira eta arlo guztiak hartuta: politikoa, soziala eta ekonomikoa.

Dokumentuak badu beste alderdi bat ere, oso garrantzitsua: lur ondasunak, luraren jabetza. Gogoan izan Estatuak Guayanako lurren %90en jabe dela. Esate baterako, herri batzuetan ez dute ez lurrik, ez erraztasunik zerga aldetik eta, eskolak eraikitzeko.

■ Zer egin beharko litzateke, zuen ustez, arlo horiek guztiak lantzeko?

Gure ustez, ekonomia egiaz

garatzeko neurriak hartu behar dira. Egungo departamendu estatutuak, ordea, ez du biderik uzten horretarako.

■ Aldaketa litzateke onena beraz.

Bai, guk estatutua aldatzea nahi dugu, eta bestelako erkidegoa osatzea: zenbait eskumen izango litzateke, bai eta legeak egiteko ahalmen txiki bat ere; hartara, Guayanara egokitutako neurriak hartu ahal izango genituzke.

Garapenerako Itunak hiru eskumen sorta bereizten ditu. Alde batetik, oso-osorik Guayanaren esku egon beharko luketenak: ekonomikoak, osasunekoak, eta gizarte eta kulturakoak.

Bestetik, Estatuarekin partekatuko liratekeenak: Justizia eta Hezkuntza. Azkenik, oso-osorik Estatuaren esku geratuko liratekeenak: dirua eta armada.